

Sergej Lopatin: Projekt Všeobzovovej rady národného hospodárstva, 1925. Z knihy J. Kroha—J. Hruza, *Sovietská architektonická avantgarda*.
Repro T. Leiznerová

rista, svojimi konštrukciami z kubických telies, tzv. architektonmi, dal avantgarde najmä úsilie o prekonávanie zemskej príťažlivosti a jednoduché kubické tvary, sochár Tatlin zasa dynamickosť kriviek, prenikanie sa priestorov, zmysel pre materiál, pohyb. Jeho návrh pomníka III. internacionály z roku 1919 bol utópiou plnou symboliky. Tri gigantické zasklené geometrické telesá, sídla zákonodarnej a výkonnej moci ako

aj propagandy, sa mali otáčať okolo osi rozličnou rýchlosťou.

Sústava telies mala spočívať uprostred dvoch špirálových konštrukcií. Celý útvar mal byť 400 m vysoký, vyšší ako Eiffelova veža, mal opticky ovládať krajinu a v noci mal svietiť. Mal byť teda skôr akýmsi obrovským kinetickým dielom než architektúrou v tradičnom zmysle. Bol technicky neuskutočniteľný a keďže ho v tridsiatych rokoch zavrhl, nezachoval sa ani v modeli.

Boli však aj reálnejšie projekty. Už roku 1918 sa začalo pracovať na regulačných plánoch Moskvy, Leningradu a iných miest živelne sa rozrastajúcich nízkou, primitívnou zástavbou. V rámci elektrifikácie krajiny vznikli v rokoch 1918—1921 prvé veľké elektrárne. Ešte však zúrila občianska vojna. Chýbal stavebný materiál, technika i kvalifikovaní ľudia. Bytová situácia bola zúfalá. V cárskom Rusku pripadali na obyvateľa 3 m² prevažne málo kvalitnej obytnej plochy⁴ a situácia sa vojnovým pustošením ešte zhoršovala. Ani v kritických podmienkach nechýbalo nadšenie. Vznikali grandiózne projekty, ktoré však ostávali len na rysovacích doskách. Boli priodvážne, neraz technicky ne realizovateľné: navrhovalo sa pre budúcnosť, pre čas, až sa krajina hospodársky vzhopí a dostane na čelo svetového vývinu aj v architektúre. Stavali sa takmer len technické stavby slúžiace rýchlej industrializácii. Výtvarne sa ešte tápalo: hľadal sa nový sloh, ktorý by znamenal radikálny rozchod s tradíciou. Nové projekty boli dynamické, s vertikálnym rytmom, neraz ovplyvnené expresionizmom, kubizmom či futurizmom, spojené s technickou symbolikou. Dospelo sa tak k akémusi revolučnému romantizmu. Jeho hlavným predstaviteľom bol neskorší konštruktivista *Ilja Golosov* (1883—1945).

Roku 1922 sa končí občianska vojna a zahraničná intervencia, začína sa rekonštrukcia spustošenej krajiny. Realizujú sa prvé projekty avantgardy, zatiaľ len skromné, lacné — nie však len projekty avantgardy. Na čele výstavby stoja skúsení praktici, výtvarne zväčša konzervatívni.

Učilištom, z ktorého vychádzala avantgarda,